

Dr Łukasz Pajor

Uniwersytet Łódzki

ORCID: 0000-0001-7814-9727

e-mail: lpajor@wpia.uni.lodz.pl

Gwarancja i poręczenie jako formy dobrowolnego wykonania decyzji o zabezpieczeniu zobowiązania podatkowoprawnego

Guarantee and surety as forms of voluntary enforcement of a decision
to establish security of a tax obligation

Streszczenie

Wprowadzone w 2005 i 2009 r. do Ordynacji podatkowej zmiany w zakresie zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowoprawnego miały systemowy charakter. Dopuszczenie przez ustawodawcę możliwości zabezpieczenia w formie złożenia gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, poręczenia banku lub weksla z poręczeniem wekslowym banku skutkuje pojawieniem się obok dłużnika podatkowego dodatkowego podmiotu, który gwarantuje całym swoim majątkiem wykonanie cudzego zobowiązania podatkowoprawnego. Sposób ukształtowania pozycji prawnej dłużnika gwarancyjnego stanowi wyraz bardzo daleko idącej zachowawczości ustawodawcy. Dlatego też z jednej strony ustawa dopuszcza możliwość posłużenia się określonymi umowami cywilnoprawnymi w celu zabezpieczenia należności publicznoprawnej, z drugiej jednak zalicza gwarantów i poręczycieli do kategorii osób trzecich. W konsekwencji pozycja prawa gwaranta i poręczyciela jest wyznaczana przede wszystkim przepisami o odpowiedzialności osób trzecich, a nie postanowieniami umowy gwarancji lub poręczenia, jakby mogło się to wydawać na pierwszy rzut oka.

Słowa kluczowe: gwarancja i poręczenie, odpowiedzialność podatkowa, osoby trzecie, ordynacja podatkowa

JEL: K15, K22, K34

Wprowadzenie

Zespół przepisów Ordynacji podatkowej¹ o zabezpieczeniu wykonania zobowiązań podatkowoprawnych² służy udzieleniu wierzycielom podatkowym tymczasowej ochrony

Abstract

The amendments to the Tax Ordinance introduced in 2005 and 2009 in the scope of securing the performance of a tax obligation were of a systemic nature. If the legislator allows for the possibility of providing security in the form of a bank or insurance guarantee, a bank suretyship or a bill of exchange with a bank surety, an additional entity appears next to the tax debtor, which guarantees the performance of someone else's tax obligation with all its assets. The manner in which the legal position of the guarantee debtor is shaped is an expression of a very far-reaching conservatism on the part of the legislator. Therefore, on the one hand, the law allows for the possibility of using certain civil law contracts to secure a public law obligation, but on the other hand, it includes guarantors and sureties in the category of third parties. Consequently, the legal position of the guarantor and surety is determined primarily by the provisions on third-party liability and not by the guarantee or surety agreement, as it might appear at first glance.

Keywords: guarantee and surety, tax liability, third parties, tax ordinance

prawnej w związku z obawą, że podatnik, płatnik, inkasent, ich następca prawny lub niektóre z kategorii osób trzecich nie wykonają spoczywających na nich zobowiązań. Funkcją tych przepisów jest zabezpieczenie interesów wierzycieli podatkowych w taki sposób, żeby doprowadzić do ich

zaspokojenia w sposób przymusowy w braku woli wykonania zobowiązania przez dłużnika w sposób dobrowolny. Dlatego też tymczasowa ochrona prawna udzielana wierzycielom podatkowym nakierowana jest na takie ukształtowanie sytuacji majątkowej dłużników podatkowych, która umożliwi w przyszłości zaspokojenie się z ich majątku – m.in. poprzez uniemożliwienie im dokonywania czynności prowadzących do jego wyzbywania się. Takie podejście ustawodawcy do problematyki zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowoprawnego jest logicznym następstwem majątkowego charakteru odpowiedzialności podatkowej tych podmiotów (Pajor, 2020, s. 115–117). Efektywne zaspokojenie się wierzyciela podatkowego jest bowiem możliwe wyłącznie wówczas, gdy dłużnik podatkowy dysponuje majątkiem wystarczającym do pokrycia spoczywającego na nim długu. Dlatego też nie może dziwić, że tak art. 33 § 1 o.p. (odnoszący się do podatnika), jak i 33b o.p. (odnoszący się do płatnika, inkasenta i kilku kategorii osób trzecich) *expressis verbis* wskazują na zabezpieczenie się na majątkach dłużników podatkowych.

W wyniku nowelizacji Ordynacji podatkowej z 2005³ i 2009⁴ r. doszło do daleko idącej przebudowy przepisów o zabezpieczeniu wykonania zobowiązań podatkowoprawnych. Ustawodawca zdecydował się wówczas na odejście od tradycyjnego modelu zabezpieczenia wyłącznie na majątku dłużnika, dopuszczając możliwość zabezpieczenia w drodze złożenia przez niego gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, poręczenia banku lub weksla z poręczeniem wekslowym banku. Co więcej, te nowe formy zabezpieczenia wykonania zobowiązania otrzymały pierwszeństwo przed zabezpieczeniem w trybie przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁵. W stosunku do obowiązujących wcześniej na gruncie polskiego prawa podatkowego rozwiązań w tym zakresie była to zmiana o charakterze systemowym.

Możliwość zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowoprawnego w formie złożenia gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, poręczenia banku lub weksla z poręczeniem wekslowym banku skutkuje pojawieniem się obok dłużnika podatkowego dodatkowego podmiotu, który gwarantuje swoim majątkiem wykonanie spoczywającego na nim zobowiązania publicznoprawnego. Posłużenie się przez ustawodawcę określonymi kategoriami umów nazwanych sugeruje otwarcie się prawa podatkowego na wykorzystanie – w szerszym niż dotychczas zakresie – instrumentarium prawa cywilnego do zabezpieczenia należności podatkowoprawnych. Całościowa analiza tego zespołu przepisów prowadzi jednak do konkluzji, że ustawodawca zasadniczo nie upatruje realnego zabezpieczenia interesów wierzyciela podatkowego w umowach gwarancji i poręczenia.

Przymusowe a dobrowolne wykonanie decyzji o zabezpieczeniu

Formalnoprawną podstawę dla zabezpieczenia stanowi decyzja o zabezpieczeniu (art. 33 o.p.). Decyzja ta może

zostać wydana, gdy zachodzi uzasadniona obawa⁶ co do tego, że zobowiązanie nie zostanie wykonane – co do zasady – przez dłużnika, którego dotyczy postępowanie zmierzające do jej wydania. Należy wskazać, że decyzja o zabezpieczeniu nie określa sposobu zabezpieczenia, jak i tym bardziej go nie ustanawia. Wynika z niej natomiast, że są spełnione – w danym stanie faktycznym – przesłanki do zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowoprawnego. Tym samym stanowi ona formalną podstawę dla dokonania zabezpieczenia we właściwym trybie.

W pierwotnym brzmieniu Ordynacji podatkowej wykonanie decyzji o zabezpieczeniu mogło nastąpić wyłącznie w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Z oczywistych powodów wykonanie decyzji w tym trybie wiąże się z szeregiem niedogodności dla dłużnika (Morawski, 2009, s. 241). Dotyczy to w szczególności tych dłużników podatkowych, chociaż nie wyłącznie, którzy prowadzą działalność gospodarczą (Morawski, 2007, s. 30). Brak jakiegokolwiek wpływu dłużnika na wybór sposobu zabezpieczenia, a chodzi przecież o zabezpieczenie przedwymiarowe (jurysdykcyjne), a nie egzekucyjne (Dzwonkowski & Kondratowska, 2020, s. 393), może skutkować poważnymi zakłóceniami w jej prowadzeniu. To zaś musi prowadzić do konkluzji, że ten tryb wykonania decyzji ma bardzo jednostronny charakter. Bezsprzecznie służy zabezpieczeniu interesów wierzycieli podatkowych, lecz nie uwzględnia w dostatecznym zakresie uzasadnionych interesów dłużnika podatkowego.

Ordynacja podatkowa w aktualnym brzmieniu zakłada, że wykonanie decyzji o zabezpieczeniu może nastąpić nie tylko w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, lecz również w drodze przyjęcia przez organ podatkowy zabezpieczenia w jednej z form przewidzianych w art. 33d § 2 o.p.⁷ Zgodnie z tym przepisem zabezpieczenie wykonania decyzji następuje przez przyjęcie przez organ podatkowy, na wniosek strony, zabezpieczenia wykonania zobowiązania wynikającego z tej decyzji wraz z odsetkami za zwłokę, w formie:

- 1) gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej;
- 2) poręczenia banku;
- 3) weksla z poręczeniem wekslowym banku;
- 4) czeku potwierdzonego przez krajowy bank wystawcy czeku;
- 5) zastawu rejestrowego na prawach z papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski – według ich wartości nominalnej;
- 6) uznania kwoty na rachunku depozytowym organu podatkowego;
- 7) pisemnego, nieodwołalnego upoważnienia organu podatkowego, potwierdzonego przez bank lub spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową, do wyłącznego dysponowania środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku lokaty terminowej.

Zmiana stanu prawnego polegająca na dopuszczeniu możliwości wykonania decyzji o zabezpieczeniu w sposób dobrowolny ma charakter systemowy. Wynika to z dwóch przyczyn.

Po pierwsze, możliwość dobrowolnego wykonania decyzji o zabezpieczeniu służy lepszemu wyważeniu interesów

wierzycieli i dłużników podatkowych (Morawski, 2009, s. 247). Z perspektywy wierzyciela podatkowego dochodzi do zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowoprawnego. Osiągnięty zostaje tym samym cel zabezpieczenia, jakim jest doprowadzenie do stanu, w którym wierzyciel może się zaspokoić pomimo braku woli wykonania zobowiązania przez dłużnika. Z perspektywy natomiast dłużnika dochodzi do zabezpieczenia w najbardziej dogodny dla niego sposób. Należy oczywiście odnotować, że art. 33d § 2 o.p. zawiera *numerus clausus* form zabezpieczenia, które może zaoferować dłużnik podatkowy. Wybór konkretnej formy zabezpieczenia spośród tych dopuszczonych ustawą pozostaje jednak w jego wyłącznej gestii. Wprowadzenie możliwości wykonania decyzji o zabezpieczeniu w sposób dobrowolny ma również ten walor, że wyklucza każdorazową potrzebę wdrażania w stosunku do dłużnika podatkowego środków przymusu wynikających z przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Wykonanie decyzji o zabezpieczeniu w tym trybie wydaje się być bowiem nieuzasadnione w tych wszystkich przypadkach, gdy dłużnik wyraża gotowość prowadzenia dialogu z organem podatkowym i ma faktyczną możliwość dostarczenia organowi podatkowemu zabezpieczenia w sposób dobrowolny. Pozwala to osiągnąć cel zabezpieczenia bez daleko idącej i popartej przymusem państwowym ingerencji w jego interesy majątkowe. Z takich też założeń wydaje się wychodzić ustawodawca, który przyznaje dobrowolnemu wykonaniu decyzji o zabezpieczeniu bezwzględne pierwszeństwo przed jej wykonaniem w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁸.

Po drugie, jak już zostało to wskazane wcześniej, tymczasowa ochrona prawna udzielana wierzycielom podatkowym na podstawie art. 33 i n. o.p. w pierwotnym brzmieniu tych przepisów nakierowana była na takie ukształtowanie sytuacji dłużników podatkowych, aby umożliwić w przyszłości zaspokojenie się z ich majątków. Wynika to wprost również z aktualnie obowiązującego brzmienia art. 33 § 1 o.p. (odnośnie do podatnika) oraz art. 33b o.p. (odnośnie do płatnika, inkasenta i kilku kategorii osób trzecich). Ten mechanizm zabezpieczenia wciąż jest aktualny, co dotyczy również dobrowolnego wykonania decyzji o zabezpieczeniu w przypadkach, o których mowa w art. 33d § 2 pkt 4–7 o.p.⁹ Sytuacja przedstawia się natomiast zupełnie inaczej w razie dokonania zabezpieczenia w formie gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, poręczenia banku oraz weksla z poręczeniem wekslowym banku. W tych sytuacjach nie dochodzi bowiem do zabezpieczenia na majątku dłużnika podatkowego. Obok niego i jego majątku pojawia się inny podmiot, który zabezpiecza całym swoim majątkiem wykonanie zobowiązania podatkowoprawnego. Ustawodawca odszedł tym samym od zabezpieczania zobowiązania wyłącznie na majątku bezpośredniego dłużnika podatkowego i dopuszcza możliwość dobrowolnego – na zasadzie czynności cywilnoprawnej – przyjęcia na siebie przez inny podmiot odpowiedzialności za cudzy dług podatkowoprawny. Wskutek tego zabiegu obok dłużnika podatkowego, którego zobowiązanie ma charakter publicznoprawny, pojawia się gwarant lub poręczyciel (dłużnik

gwarancyjny), którego zobowiązanie – przynajmniej na tym etapie – ma charakter prywatnoprawny.

Gwarancja i poręczenie jako prywatnoprawne formy zabezpieczenia należności publicznoprawnej

Możliwość zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowoprawnego w formie gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, poręczenia banku oraz weksla z poręczeniem wekslowym banku ma bardzo daleko idące skutki, jeżeli chodzi o problematykę odpowiedzialności. W stanie prawnym poprzedzającym wejście w życie analizowanych przepisów podstawą odpowiedzialności podatkowoprawnej mogła stanowić wyłącznie ustawa. Dopuszczenie zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowoprawnego w drodze gwarancji lub poręczenia doprowadziło do sytuacji, w której źródłem odpowiedzialności podatkowoprawnej, chociaż w bardzo ograniczonym zakresie i nie zawsze bezpośrednio, stała się umowa cywilnoprawna.

Umowa cywilnoprawna jako źródło odpowiedzialności podatkowoprawnej – ze względu na zasady ogólne, w tym przede wszystkim o charakterze konstytucyjnym, rządzące prawem podatkowym – nie wchodzi w rachubę w odniesieniu do podmiotów pierwotnie odpowiedzialnych za należność podatkowoprawną w związku z nałożeniem na nie obowiązków mocą ustaw podatkowych. Może ona natomiast stanowić dogodną formę zabezpieczenia wykonania zobowiązania w przypadkach odpowiedzialności za cudze należności publicznoprawne – gdy dany podmiot na zasadzie swobody umów decyduje się w drodze czynności cywilnoprawnej przyjąć na siebie odpowiedzialność za cudzy dług podatkowoprawny. W tej sytuacji dochodzi do powołania do życia nowego stosunku prawnego – o charakterze prywatnoprawnym – którego przedmiotem jest zabezpieczenie wykonania cudzego zobowiązania podatkowoprawnego. Zawarcie tego rodzaju umowy nie może oczywiście skutkować zmianą podmiotu pierwotnie odpowiedzialnego lub zabezpieczanego stosunku podatkowoprawnego, lecz wyłącznie wzmocnieniem pozycji wierzyciela podatkowego poprzez pojawienie się dodatkowego podmiotu odpowiedzialnego (Kosior, 2016). Dopuszczalność zawarcia i skuteczność tego rodzaju umowy musi zawsze wynikać z przepisów prawa podatkowego.

Polski ustawodawca jest bardzo wstrzemięźliwy, jeżeli chodzi o wprowadzanie tego rodzaju rozwiązań, chociaż funkcjonują one od bardzo dawna w innych porządkach prawnych (Kosior, 2016; Lapp, 2021, s. 56). W literaturze przedmiotu wskazuje się, że jest to związane z obawą o zmianę pozycji prawnej wierzyciela podatkowego. Poprzez umożliwienie skorzystania z umowy cywilnoprawnej ustawodawca dokonuje bowiem zrównania pozycji prawnej wierzyciela podatkowego z innymi uczestnikami obrotu prawnego (Łasiński-Sulecki & Morawski, 2010, s. 544).

Ordynacja podatkowa w ramach zamkniętego katalogu zawartego w art. 33d § 2 pkt 1–3 o.p. dopuszcza bardzo

ograniczoną liczbę umów, które mogą zostać wykorzystane w celu dobrowolnego zabezpieczenia zobowiązania podatkowoprawnego. Do katalogu tego zalicza umowę gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej oraz umowę poręczenia, w tym poręczenia wekslowego, której stroną jest bank. Nie każda więc umowa gwarancji lub poręczenia wyczerpuje wymogi zawarte w art. 33d § 2 pkt 1–3 o.p. Ustawodawca zastrzega bowiem, że jej stroną, a w konsekwencji dłużnikiem gwarancyjnym, może być wyłącznie bank lub zakład ubezpieczeń. Co więcej, wymogi podmiotowe są dodatkowo zastrzeżone ze względu na brzmienie art. 33e o.p., który stanowi, że gwarantem lub poręczycielem może być osoba wpisana do wykazu gwarantów, o którym mowa w art. 52 ustawy z 19.03.2004 r. – Prawo celne [...]. Warunkiem zaś wpisu do wykazu gwarantów jest m.in. to, że – zgodnie z art. 52 ust. 2 pkt 4 Prawa celnego¹⁰ – osoba wnioskująca o wpis do wykazu daje rękojmię prawidłowego wywiązywania się z zobowiązań wobec organów celnych.

Z powyższego wynika, że ustawodawca stawia daleko idące wymogi, jeżeli chodzi o stronę podmiotową umowy zabezpieczającej. W literaturze przedmiotu zauważa się, że jest to motywowane chęcią zabezpieczenia wierzyciela podatkowego w zakresie efektywnego zaspokojenia roszczeń przysługujących mu z tytułu tych umów (Kopyściański, 2007, s. 529). Takie ukształtowanie katalogu podmiotów uprawnionych do udzielenia gwarancji lub poręczenia wskazuje na wolę ustawodawcy jego ograniczenia do podmiotów wypłacalnych w ujęciu formalnym, a więc takich, których wypłacalność wynika z ich kwalifikacji jako banku lub zakładu ubezpieczeń wpisanego do wykazu gwarantów. Bez znaczenia w tym przypadku pozostaje ich wypłacalność w ujęciu materialnym, co oznacza, że nie podlega weryfikacji – na etapie ustanawiania zabezpieczenia – ich sytuacja majątkowa i finansowa, która przesądza o faktycznej możliwości wykonania zobowiązania. Z jednej strony – co do zasady – umożliwia to efektywne zaspokojenie roszczeń wierzyciela podatkowego, z drugiej jednak strony wyklucza możliwość zabezpieczenia należności podatkowoprawnej w drodze jednej z tych umów przez dłużnika gwarancyjnego wypłacalnego w ujęciu materialnym, lecz niebędącego bankiem lub zakładem ubezpieczeń.

Ordynacja podatkowa nie odnosi się zasadniczo do treści umów gwarancji i poręczenia, poza przesądzeniem kwoty zabezpieczanej należności publicznoprawnej, na którą składa się kwota zabezpieczanego zobowiązania wynikająca z decyzji oraz odsetki za zwłokę (art. 33d § 2 o.p.). Wierzyciel podatkowy nie ma też jakiegokolwiek możliwości bezpośredniego oddziaływania na ich treść. Ustawodawca pozostawił tę kwestię właściwym regulacjom o charakterze prywatnoprawnym i realizowanej przez strony zasadzie swobody umów. Oznacza to, że wystarczające jest, żeby przedkładana przez dłużnika podatkowego umowa zawierała elementy przedmiotowo istotne (*essentialia negotii*) umowy gwarancji lub poręczenia oraz zabezpieczała kwotę, o której mowa powyżej. Spełnienie tych dwóch warunków obliuguje organ podatkowy do przyjęcia

zabezpieczenia. Ordynacja podatkowa nie przewiduje bowiem jakichkolwiek dodatkowych warunków, które muszą zostać spełnione, żeby takie zabezpieczenie zostało przyjęte. W ocenie ustawodawcy przede wszystkim formalny status dłużnika gwarancyjnego, jak i charakter samej umowy (choć, o czym będzie mowa później, sama umowa nie ma większego znaczenia) są wystarczające dla uznania, że interes wierzyciela podatkowego jest w dostatecznym stopniu zabezpieczony. Tym samym organ podatkowy nie dysponuje kompetencją do wydania postanowienia o odmowie przyjęcia zabezpieczenia, jeżeli w jego ocenie podatnik powinien wybrać inną umowę spośród wymienionych w art. 33d § 2 o.p. Zgodnie bowiem z art. 33f § 1 o.p. strona może dowolnie wybrać formę lub formy zabezpieczenia, o których mowa w art. 33d § 2. Organ podatkowy nie może również wydać postanowienia o odmowie przyjęcia zabezpieczenia, jeżeli w jego ocenie treść umowy gwarancji lub poręczenia powinna być inna niż ta przedłożona przez dłużnika podatkowego. Wynika to z trzech przyczyn.

Po pierwsze, w ocenie ustawodawcy wystarczającym zabezpieczeniem interesów wierzyciela podatkowego jest zastrzeżenie kwalifikowanych wymogów dotyczących dłużnika gwarancyjnego, jak i kategorii umów, które mogą posłużyć jako zabezpieczenie. Z tej perspektywy nie mają znaczenia szczegółowe postanowienia, które powinny zawierać te umowy¹¹. Jak trafnie wskazał WSA w Krakowie w wyroku z 8.12.2015 r.¹², „Określenie «w sprawie przyjęcia zabezpieczenia» należy rozumieć jako rozstrzygnięcie organu podatkowego pozytywne bądź negatywne dla wnioskodawcy. Przy czym odmowa przyjęcia zabezpieczenia może mieć miejsce, jeżeli wnioskowana przez stronę forma zabezpieczenia nie jest możliwa do realizacji lub wnioski strony nie spełnia wszystkich wymogów formalnych. Rozstrzygnięcie to ma formę postanowienia, na które przysługuje zażalenie, np. «odmawia przyjęcia zabezpieczenia w formie» lub «przyjmuje zabezpieczenie w formie». [...] Natomiast z przepisu tego nie wynika, aby organ uprawniony (zobowiązany) był do orzekania o jakichkolwiek innych kwestiach. Postanowienie, bowiem ma dotyczyć jedynie «przyjęcia zabezpieczenia», nie zaś «określenia warunków przyjęcia zabezpieczenia»”. Wymaga również podkreślenia, że Ordynacja podatkowa nie przewiduje dodatkowej przesłanki „pewności” lub „realności” zabezpieczenia jako warunku wydania postanowienia o przyjęciu zabezpieczenia. Nie można więc zgodzić się z tymi orzeczeniami sądów administracyjnych, w których dopuszcza się wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia zabezpieczenia, jeżeli w ocenie organu podatkowego nie jest ono pewne¹³. Należy bowiem przyjąć, że „pewność” lub „realność” zabezpieczenia jest *implicitie* pozytywnie przesądzona przez samego ustawodawcę kwalifikowanymi wymogami dotyczącymi osoby dłużnika gwarancyjnego, jaki i formą zabezpieczenia, która jest bardzo ograniczona. Nie ma więc ani potrzeby ani – tym bardziej – podstawy do dokonywania przez organ podatkowy dodatkowej oceny „poziomu” zabezpieczenia interesów wierzyciela podatkowego.

Po drugie, nie ulega wątpliwości, że organ podatkowy – jak wskazuje się w orzecznictwie sądów administracyjnych – ma działać w celu ochrony interesów wierzyciela podatkowego. Nie można jednak w tym kontekście zupełnie pomijać usprawiedliwionych interesów dłużnika podatkowego. Pierwszeństwo dobrowolnego wykonania decyzji o zabezpieczeniu przed przymusowym jej wykonaniem nie mogło bowiem zostać wyrażone przez ustawodawcę dobitniej¹⁴. Jeżeli więc dłużnik podatkowy jest uprawniony do – jak wskazuje na to *expressis verbis* ustawa – dowolnego wyboru formy zabezpieczenia, a organ podatkowy jest zobligowany do działania na podstawie i w granicach prawa, to nie można z subiektywnie pojmowanego interesu wierzyciela podatkowego wyciągać wniosku o dopuszczalności odmowy przyjęcia zaproponowanego zabezpieczenia z powołaniem się na ochronę tegoż interesu¹⁵. Nie jest bowiem rolą organu podatkowego takie działanie, które poza zakresem wyznaczonym ustawą lepiej, niż wymaga tego ona sama, zabezpieczy, choć bezsprzecznie kosztem dłużnika podatkowego, interesy wierzyciela podatkowego. Co więcej, organ podatkowy nie został w tym zakresie wyposażony – i, jak się wydaje, nie przez przypadek – w kompetencję do działania w ramach uznania. Ustawodawca może posłużyć się w tym celu różnymi zwrotami języka prawnego, jak np. w sposób najbardziej typowy zwrotem „organ może”. W każdym jednak przypadku w państwie prawnym podstawa do działania w ramach uznania musi znaleźć wyrażne zakotwiczenie w brzmieniu ustawy. Takiej zaś podstawy brak w aktualnym stanie prawnym. Za wyposażeniem organu podatkowego w kompetencję do działania w ramach uznania nie przemawia również to – jak argumentuje się w części orzeczeń sądów administracyjnych – że organ podatkowy orzeka o przyjęciu lub o odmowie przyjęcia zabezpieczania w formie postanowienia. Z okoliczności tej wywodzi się, że gdyby organ podatkowy był zobligowany do przyjęcia zabezpieczenia w jednej z form wskazanych w art. 33 § 2 o.p., to stanowiłoby to czynność materialno-techniczną, a racjonalny ustawodawca w art. 33g o.p. nakazywałby wydanie postanowień o odmowie przyjęcia zabezpieczenia, a nie w sprawie jego przyjęcia¹⁶. Należy wskazać, że argument ten nie znajduje oparcia w brzmieniu ustawy. Faktyczne, tj. fizyczne, przyjęcie przez organ podatkowy dokumentu ustanawiającego zabezpieczenie w istocie rzeczy stanowi czynność materialno-techniczną. Ustawa może, lecz nie musi z tym faktem (czynnością materialno-techniczną) wiązać skutku prawnego. W aktualnym stanie prawnym tego nie czyni. O przyjęciu lub o odmowie przyjęcia zabezpieczania musi więc organ podatkowy orzec w drodze postanowienia. Podstawa prawna wydania tego postanowienia jest zaś tak skonstruowana, że nie daje organowi wyboru działania. Jest więc to postanowienie (akt) związane (Krawczyk, 2007, s. 23).

Po trzecie, nie bez znaczenia w tym kontekście pozostaje tryb dochodzenia przez wierzyciela podatkowego zaspokojenia od dłużnika gwarancyjnego. Został on bowiem tak skonstruowany, że treść umowy gwarancji i poręczenia nie ma zasadniczo znaczenia dla dochodzenia zapłaty od dłużnika gwarancyjnego.

Tryb realizacji zabezpieczenia z gwarancji i poręczenia. Gwarant i poręczyciel jako osoby trzecie

Zawarcie umowy gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej, poręczenia bankowego, w tym wekslowego, skutkuje powstaniem po stronie wierzyciela podatkowego wierzytelności o prywatnoprawnym charakterze. Wynikająca z tego odpowiedzialność banku lub zakładu ubezpieczeń ma doprowadzić do zaspokojenia wierzyciela podatkowego w zakresie kwoty zabezpieczonego zobowiązania podatkowoprawnego. Nie powinno ulegać wątpliwości, że pozycja wierzyciela podatkowego reprezentowanego przez właściwy organ podatkowy ma w tym układzie podmiotowym dwoisty charakter. Z jednej strony mamy do czynienia z wierzycielem podatkowym, który realizuje przysługujące mu uprawnienia władcze. W takim też charakterze występuje w stosunku do podmiotów, których zobowiązania podatkowoprawne są przedmiotem zabezpieczenia. Mają one bowiem charakter publicznoprawny. Z drugiej strony wierzyciel podatkowy występuje jako podmiot uprawniony z umowy gwarancji lub poręczenia. W tym przypadku nie można przyjąć, że jest uprawniony do podejmowania władczych działań w stosunku do dłużnika gwarancyjnego. Łączący ich bowiem stosunek prawny nie ma charakteru publicznoprawnego. Jest to stosunek prywatnoprawny, mający swoje źródło w umowie.

W normalnym toku spraw niewykonanie przez dłużnika podatkowego spoczywającego na nim zobowiązania powinno otwierać wierzycielowi podatkowemu możliwość, w tym na drodze postępowania sądowego przed sądem powszechnym, zaspokojenia się u poręczyciela lub gwaranta. Byłaby to naturalna konsekwencja dopuszczenia jako formy zabezpieczenia umowy cywilnoprawnej¹⁷. Teoretycznie rzecz biorąc, wierzyciel podatkowy nie miałby innej możliwości zrealizowania przysługującego mu w stosunku do dłużnika gwarancyjnego roszczenia (prywatnoprawnego) wynikającego z tych umów. W szczególności nie mógłby tego uczynić – ze względu na brak ku temu wyrażnej podstawy prawnej – w trybie przepisów o postępowaniu podatkowym. O ile jednak ustawodawca nie wprowadził jednoznacznego rozstrzygnięcia w przedmiocie dochodzenia roszczeń wynikających z umów gwarancji i poręczenia, o tyle przewidział publicznoprawny tryb dochodzenia zaspokojenia od dłużnika gwarancyjnego i – co bardzo istotne – z odrębnego tytułu.

Zgodnie z art. 117a § 1 o.p. gwarant lub poręczyciel, którego zabezpieczenie zostało przyjęte przez organ podatkowy, odpowiada całym swoim majątkiem, solidarnie z podatnikiem, płatnikiem, inkasentem, ich następcą prawnym lub osobą trzecią, za zobowiązanie wynikające z decyzji, która jest przedmiotem zabezpieczenia, wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami postępowania egzekucyjnego powstałymi w związku z wykonaniem tej decyzji – do wysokości kwoty gwarancji lub poręczenia i w terminie wskazanym w gwarancji lub poręczeniu. Z brzmienia tego przepisu wynika, że zarówno gwarant, jak i poręczyciel zostali zaliczeni do kategorii osób trzecich. Osoby trzecie –

w rozumieniu art. 107 i n. o.p. – stanowią odrębną od pierwotnych dłużników podatkowych (podatnika, płatnika, inkasenta) kategorię podmiotów tego prawa. Odpowiedzialność osób trzecich służy zabezpieczeniu interesów wierzycieli podatkowych w przypadku, gdy wykonanie zobowiązania przez pierwotnego dłużnika nie jest możliwe¹⁸. Dzieje się tak poprzez ustanowienie podstawy prawnej (o materialnoprawnym charakterze) umożliwiającej pociągnięcie do odpowiedzialności za cudzy dług podatkowy innego podmiotu. Zrealizowanie się przesłanek – właściwych dla danej kategorii osoby trzeciej – uprawnia, a zarazem zobowiązuje organ podatkowy do pociągnięcia danej osoby do odpowiedzialności (Olesiak & Pajor, 2011, s. 162–166). W tym celu organ podatkowy wszczyna postępowanie podatkowe w przedmiocie orzeczenia o odpowiedzialności osoby trzeciej, które kończy się wydaniem decyzji¹⁹. Decyzja ta, i nie ulega to wątpliwości tak w doktrynie prawa podatkowego, jak i orzecznictwie sądów administracyjnych, ma charakter konstytutywny (Pajor, 2020, s. 275–276). Wskutek jej wydania i doręczenia stronie dochodzi bowiem do powstania nowego stosunku zobowiązaniowego o publicznoprawnym charakterze, którego stroną jest osoba trzecia (Brzeziński i in., 2003, s. 45; Pajor, 2020, s. 159). Zobowiązanie to – pomimo występującej zależności od zobowiązania pierwotnego dłużnika ze względu na jego akcesoryjny charakter – wykazuje znaczny zakres samodzielności (Pajor, 2020, s. 160). Co więcej, jest ono jakościowo różne od zobowiązania wynikającego z umowy gwarancji lub poręczenia.

Zawarcie przez strony i przyjęcie przez organ podatkowy umowy gwarancji lub poręczenia jest – w świetle brzmienia art. 117a § 1 o.p. – elementem stanu faktycznego, którego zrealizowanie się umożliwia pociągnięcie gwaranta lub poręczyciela do odpowiedzialności jako osoby trzeciej. Najkrócej rzecz ujmując, w interesującym nas przypadku nie chodzi o orzekanie w sprawie podatkowej o roszczeniach organu mających podstawę prywatnoprawną, ale o wykreowanie publicznoprawnego stosunku prawnego, do czego instytucje poręczenia i gwarancji stanowią jedynie okoliczności składające się na ustawowy zestaw przesłanek odpowiedzialności. Tym samym – w kontekście odpowiedzialności gwaranta i poręczyciela jako osoby trzeciej – stosunek prawny gwarancji lub poręczenia wyłącznie pozornie stanowi źródło zabezpieczenia wierzyciela podatkowego. Ustanowienie gwarancji lub poręczenia nie zmierza w tym modelu do bezpośredniego zaspokojenia wierzyciela podatkowego, a jedynie stanowi pozytywną przesłankę odpowiedzialności dłużnika gwarancyjnego z innego tytułu. Rzeczywiste zabezpieczenie interesu wierzyciela podatkowego następuje zaś w drodze powołania do życia nowego stosunku prawnego o publicznoprawnym charakterze. Tymczasem żadne uprawnienia poręczyciela lub gwaranta, wynikające z przepisów prawa prywatnego, nie znajdują tutaj zastosowania.

Przyjęte rozwiązanie ma też ten skutek, co było już sygnalizowane wcześniej, że treść umowy gwarancji lub poręczenia nie ma większego znaczenia. Sytuacja prawna gwaranta lub poręczyciela nie jest bowiem kształtowana

umownie, jakby mogło się wydawać na pierwszy rzut oka, a mocą imperatywnych przepisów o odpowiedzialności osób trzecich. Taki stan rzeczy rodzi pytanie o racjonalność wskazywania przez ustawodawcę konkretnych form zabezpieczenia. W istocie rzeczy nie chodzi bowiem o formę zabezpieczenia, a raczej o wybór podmiotu (bank lub zakład ubezpieczeń), który składając stosowne oświadczenie woli, godzi się na to, że może zostać pociągnięty do odpowiedzialności jako osoba trzecia.

Zakres oddziaływania postanowień umowy gwarancji lub poręczenia na odpowiedzialność gwaranta lub poręczyciela jako osoby trzeciej jest bardzo ograniczony, chociaż nie jest zupełnie bez znaczenia.

Po pierwsze, zakres odpowiedzialności gwaranta lub poręczyciela jest ograniczony do wysokości kwoty gwarancji lub poręczenia. Mamy więc do czynienia z odpowiedzialnością osobistą, lecz ograniczoną *pro viribus patrimonii*. Jak bowiem stanowi art. 117a § 1 o.p., gwarant lub poręczyciel [...] odpowiada całym swoim majątkiem, solidarnie z podatnikiem [...] – do wysokości kwoty gwarancji lub poręczenia [...]. Co jednak istotne, w braku tego ograniczenia, jako że gwarant lub poręczyciel nie odpowiada z umowy gwarancji lub poręczenia, ponosiłby on nieograniczoną odpowiedzialność za zobowiązanie wynikające z decyzji, która jest przedmiotem zabezpieczenia, wraz z odsetkami za zwłokę, oraz kosztami postępowania egzekucyjnego powstałymi w związku z wykonaniem tej decyzji. Ustanowione w art. 117a § 1 o.p. kwotowe ograniczenie odpowiedzialności ma dodatkowo jeden istotny skutek, który jeszcze bardziej podkreśla niezależność tego tytułu dochodzenia zaspokojenia wierzyciela podatkowego od roszczenia wynikającego z umowy gwarancji lub poręczenia. Zgodnie z art. 33d § 2 *in principio* o.p. zabezpieczenie, w tym gwarancja lub poręczenie, powinno obejmować kwotę zobowiązania wynikającego z decyzji wraz z odsetkami za zwłokę. Z brzmienia art. 117a § 1 o.p. wynika zaś, że gwarant lub poręczyciel odpowiada za zobowiązanie wynikające z decyzji, która jest przedmiotem zabezpieczenia, wraz z odsetkami za zwłokę, oraz kosztami postępowania egzekucyjnego powstałymi w związku z wykonaniem tej decyzji. O ile więc gwarancja i poręczenie ma na celu zabezpieczenie zobowiązania wynikającego z decyzji wraz z odsetkami za zwłokę, o tyle w przypadku ostatecznego wymierzenia zobowiązania podatkowego w kwocie niższej niż pierwotnie zakładana lub częściowego zaspokojenia wierzyciela podatkowego przez pierwotnego dłużnika środki uzyskane od gwaranta lub poręczyciela (jako osoby trzeciej) – w kwocie wyznaczonej limitem gwarancji lub poręczenia – można przeznaczyć na zaspokojenie kosztów egzekucyjnych powstałych w stosunku do pierwotnego dłużnika podatkowego.

Po drugie, gwarant lub poręczyciel odpowiada w terminie wskazanym w gwarancji lub poręczeniu. W literaturze został wyrażony pogląd, zgodnie z którym regulacja ta stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 118 § 1 o.p. W przypadku więc odpowiedzialności gwaranta lub poręczyciela organ podatkowy może wydać decyzję orzekającą o ich odpowiedzialności w terminie obowiązywania gwarancji

lub poręczenia (Dowgier, 2022, s. 1131–1132). Samo zaś przedawnienie zobowiązania gwaranta lub poręczyciela wynikające z decyzji orzekającej o ich odpowiedzialności następuje na zasadach ogólnych właściwych dla wszystkich osób trzecich²⁰. Wydaje się jednak, że wskazane w tym przepisie ograniczenie czasowe odpowiedzialności gwaranta i poręczyciela stanowi jedną z przesłanek odpowiedzialności osoby trzeciej (odpowiedzialności *sensu largo*). Odpowiedzialność w tym ujęciu oznacza zespół przesłanek, których spełnienie warunkuje orzeczenie o odpowiedzialności osoby trzeciej w następstwie zrealizowania się stanu faktycznego określonego w ustawie (Pajor, 2020, s. 151). Odpowiedzialność *sensu largo* poprzedza tym samym odpowiedzialność *sensu stricto* rozumianą jako podległość majątku dłużnika egzekucji na wypadek braku dobrowolnego spełnienia świadczenia (Pajor, 2020, s. 114). Oznacza to, że organ podatkowy może wydać decyzję orzekającą o odpowiedzialności podatkowej dłużnika gwarancyjnego w terminie, o którym mowa w art. 118 § 1 o.p., pod tym wszakże warunkiem, że spełnione są pozytywne przesłanki odpowiedzialności wynikające z art. 117a § 1 o.p., w tym przesłanka temporalna. Tym samym upływ terminu wskazanego w umowie gwarancji lub poręczenia wyklucza dopuszczalność wydania decyzji o odpowiedzialności pomimo braku upływu terminu z art. 118 § 1 o.p. Jednocześnie wykluczone jest wydanie decyzji o odpowiedzialności, gdy upłynie termin z art. 118 § 1 o.p., lecz nie upłynie termin z umowy gwarancji lub poręczenia. W konsekwencji należy przyjąć, że termin do wydania decyzji (art. 118 § 1 o.p.) nie może być modyfikowany umownie. Ma on ochronny walor w stosunku do wszystkich bez wyjątku kategorii osób trzecich.

W pozostałym zakresie sytuacja prawna gwaranta i poręczyciela jest wyznaczana – ze wszelkimi konsekwencjami

wynikającymi z tego faktu – mocą bezwzględnie obowiązujących przepisów o odpowiedzialności osób trzecich. W zależności od konkretnego stanu faktycznego – a dokładniej ujmując rzecz, postanowień umownych – może ona być lepsza lub gorsza niż ta wynikająca ze stosunku prawnego gwarancji lub poręczenia.

Uwzględniając okoliczność, że zrealizowanie się przesłanek odpowiedzialności dłużnika gwarancyjnego z art. 117a § 1 o.p. obliguje organ podatkowy do wszczęcia postępowania podatkowego i wydania decyzji orzekającej o jego odpowiedzialności jako osoby trzeciej²¹, jaki i ramy czasowe tej odpowiedzialności, należy dojść do wniosku, że postępowanie to zawsze ma pierwszeństwo przed sądowym dochodzeniem roszczenia wynikającego z tytułu umownego.

Podsumowanie

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że ustawodawca wyłącznie pozornie dokonał szerszego otwarcia prawa podatkowego na wykorzystanie instrumentów prawa prywatnego w celu zabezpieczenia należności podatkowoprawnych. W istocie rzeczy doszło do ustanowienia kategorii „dobrowolnej osoby trzeciej”, a więc podmiotu, który wyraża zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności w trybie publicznoprawnym za cudzy dług podatkowoprawny. Jakkolwiek ustawodawca nie formułuje tego wprost, to gwarancję lub poręczenie traktuje jako wiążącą deklarację przyjęcia odpowiedzialności w reżimie prawa publicznego. Cel ten można było jednak osiągnąć zdecydowanie prostszymi środkami bez potrzeby tworzenia mylnego wyobrażenia o tym, że to umowa, a nie normy prawa podatkowego, przesądza o sytuacji prawnej dłużnika gwarancyjnego.

Przypisy/Notes

¹ Ustawa z 29.08.1997 r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 111 ze zm.) – dalej: o.p.

² Ze względu na to, że pojęcie zobowiązania podatkowego jest ustawowo ograniczone wyłącznie do zobowiązania, którego stroną jest podatnik, konieczne jest wprowadzenie pojęcia szerszego, które swoim zakresem obejmuje nie tylko zobowiązanie podatkowe, lecz również inne stosunki zobowiązaniowe normowane prawem podatkowym. W toku wywodu dla określenia wszystkich stosunków zobowiązaniowych normowanych prawem podatkowym posługuję się terminem „zobowiązanie podatkowoprawne”.

³ Ustawa z 30.06.2005 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2005 r. nr 143, poz. 1199).

⁴ Ustawa z 7.11.2008 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2008 r. nr 209, poz. 1318).

⁵ Ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 132 ze zm.).

⁶ Na temat sposobu rozumienia tego zwrotu w orzecznictwie – Gomułowicz & Skoczylas, 2013, s. 65–78.

⁷ Zgodnie z art. 33d § 1 o.p., zabezpieczenie wykonania decyzji nakładającej obowiązek podlegający wykonaniu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji lub wykonanie decyzji o zabezpieczeniu, o którym mowa w art. 33, następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji albo w formie określonej w § 2.

⁸ Zgodnie z art. 33d § 3 o.p., w razie złożenie wniosku o zabezpieczenie w formie określonej w § 2 zabezpieczenie w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, w zakresie objętym tym wnioskiem, może nastąpić po wydaniu postanowienia o odmowie przyjęcia zabezpieczenia. Dodatkowo, w myśl art. 33d § 4 o.p., jeżeli wniosek o zabezpieczenie w formie określonej w § 2 złożono po ustanowieniu zabezpieczenia w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, zakres zabezpieczenia ustanowionego w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji uchyla się lub zmienia, w zakresie przyjętego zabezpieczenia.

⁹ Wymaga zaznaczenia, że w przypadku zastawu rejestrowego na prawach z papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski mogą one stanowić składnik majątku tak dłużnika podatkowego, jak i innej osoby. W tym przypadku mamy jednak do czynienia z zabezpieczeniem rzeczowym. Dlatego też zagadnienie to nie jest rozważane w niniejszej publikacji.

¹⁰ Ustawa z 19.03.2004 r. Prawo celne (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1373 ze zm.).

¹¹ Odmienne – Kopyściański, 2007, s. 529.

¹² Wyrok WSA w Krakowie z 8.12.2015 r., I SA/Kr 1202/15, LEX nr 1970615.

¹³ Przykładowo NSA w wyroku z 14.08.2018 r., II FSK 2247/16, LEX nr 2537048, wskazał, że „Uznanie, że unormowanie wynikające z art. 33d § 1 i 2 o.p. nie daje organom kompetencji do stosowania uznania administracyjnego przy rozpatrywaniu wniosków o przyjęcie zabezpieczenia, nie oznacza, że organ podatkowy w każdym przypadku zobowiązany jest przyjąć wnioskowane zabezpieczenie. Nie można bowiem odmówić organowi prawa do merytorycznej

oceny, czy przedstawione przez wnioskodawcę zabezpieczenie jest pewne, tzn. czy stwarza realne możliwości zabezpieczenia zobowiązania podatkowego – nawet jeżeli jego forma mieści się w katalogu zabezpieczeń z art. 33d § 2 o.p.”

¹⁴ Art. 33d § 3 i 4 o.p. Jasne brzmienie tych przepisów nie pozwala zgodzić się z twierdzeniem – wyrażonym m.in. w wyroku NSA z 4.04.2012 r., II FSK 1858/10, LEX nr 1291557 – że organ nie jest zobowiązany do przyjęcia zaoferowanego zabezpieczenia w ustawowo określonej formie, ponieważ „Wierzyciel nie może być przecież zmuszany do przyjmowania zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowego wynikającego z decyzji w sytuacji, gdy uważa, że czynność ta nie leży w jego interesie”. Twierdzenie to byłoby prawdziwe, gdyby nie to, że jego skutkiem jest wykonanie decyzji w przedmiocie zabezpieczania w trybie przymusowym. Tym samym dochodzi do odwrócenia porządku rzeczy wynikającego z art. 33d § 3 i 4 o.p.

¹⁵ Stanowisko zakładające prymat interesu wierzyciela podatkowego nad brzmieniem ustawy przedstawił m.in. WSA w Gdańsku w wyroku z 7.05.2020 r., I SA/Gd 353/20, LEX nr 3030622, w którym wskazał, że „Ustawodawca więc preferuje w tych rozwiązaniach interes Skarbu Państwa. Biorąc pod uwagę cel oraz funkcje instytucji przyjęcia dobrowolnego zabezpieczenia, nie można przepisów art. 33d § 1 i § 2 i art. 33g O.p. interpretować tak, że organ podatkowy, zobowiązany do ochrony interesów wierzyciela – Skarbu Państwa, związany jest wnioskiem podatnika. Zatem w przypadku zaoferowania zabezpieczenia w jednej z form wskazanych w 33d O.p., organ nie ma obowiązku wydawania postanowienia o przyjęciu zabezpieczenia. W każdej sytuacji bowiem organ podatkowy zobowiązany jest do oceny, czy przyjęcie zabezpieczenia w danej sytuacji faktycznej i prawnej leży w interesie Skarbu Państwa. Wierzyciel nie może być przecież zmuszany do przyjmowania zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowego wynikającego z decyzji w sytuacji, gdy uważa, że czynność ta nie leży w jego interesie”. Analogicznie NSA m.in. w wyroku 4.04.2012 r., II FSK 1858/10, LEX nr 1291557.

¹⁶ Tak np. NSA w wyroku z 24.03.2009 r., II FSK 1683/08, LEX nr 575736.

¹⁷ Rozwiązanie takie funkcjonuje m.in. w prawie niemieckim. Zgodnie z § 192 *Abgabenordnung*, *wer sich auf Grund eines Vertrags verpflichtet hat, für die Steuer eines anderen einzustehen, kann nur nach den Vorschriften des bürgerlichen Rechts in Anspruch genommen werden*. Przepis ten z jednej strony potwierdza właściwość drogi sądowej w przypadku roszczenia organu podatkowego wynikającego z umowy cywilnoprawnej, oczywiście gdy dopuszczalność zawarcia takiej umowy wynika z ustawy, z drugiej zaś strony wyklucza możliwość realizacji tego roszczenia w drodze decyzji podatkowej (Blesinger 2005, s. 200).

¹⁸ Katalog dłużników podatkowych, za których należności może odpowiadać gwarant lub poręczyciel, jest szerszy niż przewidziany dla typowej osoby trzeciej. Obejmuje on bowiem – obok podatnika, płatnika, inkasenta i ich następcy prawnego – również osoby trzecie. Takie ukształtowanie zakresu podmiotowego stanowi prostą konsekwencję dopuszczalności zabezpieczenia należności przypadających od osób trzecich, o których mowa w art. 33b pkt 2 o.p.

¹⁹ Zgodnie z art. 108 § 1 o.p. o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej organ podatkowy orzeka w drodze decyzji.

²⁰ Zgodnie z art. 118 § 2 o.p. przedawnienie zobowiązania wynikającego z decyzji, o której mowa w § 1, następuje po upływie 3 lat od końca roku kalendarzowego, w którym została doręczona decyzja o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej. Przepis art. 70 § 2 pkt 1, § 3 i 4 stosuje się odpowiednio, z tym że termin biegu przedawnienia po jego przerwaniu wynosi 3 lata.

²¹ Szerzej na temat obowiązku wszczęcia postępowania w przedmiocie orzeczenia o odpowiedzialności osoby trzeciej – Olesiak & Pajor, 2011, s. 160–166.

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Blesinger, K. (2005). *Haftung und Duldung im Steuerrecht. Materielles Recht und Verfahrensablauf*. Schäffer-Poeschel Verlag.
- Brzeziński, B., Kalinowski, M. & Olesińska, A. (2003). Skutki decyzji o umorzeniu zaległości podatkowej osoby trzeciej – polemika. *Przegląd Podatkowy*, (8).
- Dowgier, R. (2022). W: L. Etel (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk*, Wolters Kluwer Polska.
- Dzwonkowski, H. & Kondratowska, J. (2020). W: H. Dzwonkowski (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, C.H.Beck.
- Gomułowicz, A., & Skoczylas, A. (2013). „Uzasadniona obawa” – jako przesłanka zabezpieczenia wykonania zobowiązań podatkowych (art. 33 § 1 o.p.). W: A. Choduń, A. Gomułowicz, & A. Skoczylas, *Klauzule generalne i zwroty nieokreślone w prawie podatkowym i administracyjnym. Wybrane zagadnienia teoretyczne i orzecznicze*. Wolters Kluwer Polska.
- Kopyściński, M. (2007). Gwarancje bankowe i ubezpieczeniowe oraz poręczenie banku jako formy osobistego zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowego. *Gdańskie Studia Prawnicze*, (16).
- Kosior, E. (2016). *Umowa o kumulatoryjne przystąpienie do długu jako sposób zabezpieczenia wierzytelności*, LEX/el.
- Krawczyk, I. (2007). Przedawnienie zobowiązania podatkowego jako przesłanka negatywna wstrzymania wykonania decyzji. *Prawo i Podatki*, (10).
- Lapp, N. M. (2021). *Der privatrechtliche Vertrag als Handlungsform im Steuerverfahrensrecht. Zu den Hauptanwendungsfällen privatrechtlichen Handelns der Finanzverwaltung*, Nomos.
- Lasieński-Sulecki, K., & Morawski, W. (2010). Zabezpieczenie wykonania zobowiązań podatkowych. W: L. Etel (red.), *System Prawa Finansowego. Tom III. Prawo Daninowe*. Wolters Kluwer Polska.
- Morawski, W. (2007). Zabezpieczenie zobowiązań podatkowych w trybie art. 33d-33g ordynacji podatkowej. *Przegląd Podatkowy*, (4).
- Morawski, W. (2009). Zabezpieczenie zobowiązań podatkowych. W: B. Brzeziński (red.), *Prawo podatkowe. Teoria. Instytucje. Funkcjonowanie*. TNOiK „Dom Organizatora”.
- Olesiak, J. & Pajor, Ł. (2011). Glosa do wyroku WSA w Białymstoku z 21.05.2009 r., I SA/Bk 87/09. *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego*, (2).
- Pajor, Ł. (2020). *Sytuacja prawna współnika spółki niemającej osobowości prawnej jako dłużnika podatkowego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Wolters Kluwer Polska.

Orzecznictwo/Judgments

- Wyrok NSA z 24.03.2009 r., II FSK 1683/08, LEX nr 575736.
- Wyrok NSA z 14.08.2018 r., II FSK 2247/16, LEX nr 2537048.
- Wyrok NSA z 4.04.2012 r., II FSK 1858/10, LEX nr 1291557.
- Wyrok WSA w Krakowie z 8.12.2015 r., I SA/Kr 1202/15, LEX nr 1970615.
- Wyrok WSA w Gdańsku z 7.05.2020 r., I SA/Gd 353/20, LEX nr 3030622.

Dr Łukasz Pajor

Adiunkt w Katedrze Prawa Finansowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego; adwokat.

Dr Łukasz Pajor

PhD in legal studies, Assistant Professor at the Department of Public Finance Law, Faculty of Law and Administration at the University of Lodz (Poland); advocate.